

Voorlopig ministerieel besluit tot onteigening ten algemene nutte van onroerende goederen gelegen op het grondgebied van de gemeente Bonheiden in het kader van en noodzakelijk voor de inrichting van Pikhakendonk onderdeel van het geactualiseerde Sigmapijn

Rechtsgronden:

Dit besluit is gebaseerd op:

- het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu, artikel 7, vervangen bij het decreet van 19 juli 2002 en gewijzigd bij het decreet van 12 december 2008, artikel 18, gewijzigd bij het decreet van 19 juli 2002, artikel 25, §1 ingevoegd bij het decreet van 19 juli 2002, artikel 36ter, §1 en §2, ingevoegd bij het decreet van 19 juli 2002 en gewijzigd bij de decreten van 9 mei 2014 en 19 mei 2006 en artikel 41, §1;
- het Vlaams Onteigeningsdecreet van 24 februari 2017, artikel 6, 1°, artikel 7, eerste lid en artikel 10;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 27 oktober 2017 tot uitvoering van het Vlaams Onteigeningsdecreet van 24 februari 2017;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 24 mei 2002 tot vaststelling van de gebieden die in uitvoering van artikel 4, lid 1, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna aan de Europese Commissie zijn voorgesteld als speciale beschermingszones, artikel 1, 37° (gebied met code BE2300044, waar Pikhakendonk deel van uit maakt);
- het besluit van de Vlaamse Regering van 3 april 2009 betreffende de aanwijzing van speciale beschermingszones en de vaststelling van instandhoudingsdoelstellingen, artikel 11, § 1;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 18 juli 2008 tot internationale ratificatie van het verdrag tussen het Vlaams Gewest en het Koninkrijk der Nederlanden betreffende de uitvoering van de Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium, en de bijlagen A, B, C, D en E, ondertekend in Middelburg op 21 december 2005, en goedgekeurd bij het decreet van 9 maart 2007, artikel 1;
-
- het besluit van de Vlaamse Regering van 30 oktober 2015 houdende de definitieve vaststelling van het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan voor de afbakening van de gebieden van de natuurlijke en de agrarische structuur, regio Zenne-Dijle-Pajottenland- 'Landbouw-, natuur- en bosgebieden Dijlevallei van Werchter tot Bonheiden';

- het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot delegatie van beslissingsbevoegdheden aan de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 7°;

- het besluit van de Vlaamse Regering van 2 oktober 2019 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6 §1, 1° en §2, 5°;

Motivering:

ALGEMENE SITUERING VAN DE ONTEIGENING VOOR ALGEMEEN NUT

- Deze onteigening door het Vlaamse Gewest van de onroerende goederen gelegen in de gemeente Bonheiden is bestemd voor de inrichting van Pikhakendonk. Deze inrichting kadert in de Langetermijnvisie Schelde-estuarium, onderschreven door Nederland en Vlaanderen, waarin onder meer het Streefbeeld 2030 werd uitgewerkt. In overeenstemming met de Langetermijnvisie Schelde-estuarium werd het geactualiseerde Sigmaplan goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 22 juli 2005. Pikhakendonk is één van de te realiseren projecten van het geactualiseerd Sigmaplan overeenkomstig de bijkomende beslissing van de Vlaamse Regering van 28 april 2006 rond het geactualiseerd Sigmaplan;

- Overeenkomstig artikel 7, eerste lid van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu, hierna het Natuurdecreet te noemen, is het natuurbeleid gericht op het nemen van alle maatregelen die nodig zijn voor de uitvoering van internationale overeenkomsten of verdragen betreffende het natuurbehoud of van akten betreffende het natuurbehoud, met inbegrip van Europese richtlijnen, vastgesteld op grond van internationale verdragen;

- Nederland en Vlaanderen onderschrijven met de memoranda van Kallo en Vlissingen, ondertekend op respectievelijk 5 februari 2001 en 4 maart 2002, de Langetermijnvisie Schelde-estuarium en besluiten deze Langetermijnvisie nader uit te werken in concrete maatregelen en projecten voor de korte en de middellange termijn;

- De Langetermijnvisie Schelde-estuarium heeft drie doelstellingen: “veiligheid” tegen overstromingen, “natuurlijkheid” van het estuarium en “toegankelijkheid” voor de scheepvaart; in de Langetermijnvisie Schelde-estuarium wordt de onderlinge samenhang van deze doelstellingen benadrukt;

- Eén van de kenmerken van het Streefbeeld 2030 van de Langetermijnvisie Schelde-estuarium is een gezond en dynamisch estuarien ecosysteem. Het Streefbeeld 2030 van de Langetermijnvisie Schelde-estuarium heeft voor de pijler natuurlijkheid van het estuarium twee ecosysteemdoelstellingen, zijnde ruimte voor natuurlijke dynamische fysische, chemische en biologische processen én behoud of versterking van het estuariene ecosysteem met alle typische habitats en levensgemeenschappen langs de volledige zoet-zout-gradiënt;

- De doelstellingen van het Streefbeeld 2030 van de Langetermijnvisie Schelde-estuarium worden, in navolging van het memorandum van Vlissingen van 4 maart 2002, nader uitgewerkt in concrete maatregelen en projecten voor de korte en middellange termijn in de Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium;

- De Vlaamse Regering keurde met de beslissing van 17 december 2004 aangaande de Langetermijnvisie Schelde estuarium – ontwikkelingsschets 2010 en het geactualiseerd Sigmaplan ter bestrijding van stormvloed in het Zeescheldebekken, de besluiten van de Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium (hoofdstuk 3 – versie 6.3) goed.

OMSCHRIJVING VAN DE TE ONTEIGENEN GOEDEREN

- De te onteigenen goederen zijn aangeduid met rode omlijning op het onteigeningsplan en opgenomen in de onteigeningstabel, gevoegd als bijlage 2 bij dit besluit.

ONTEIGENINGSDOEL

- De Vlaamse Regering beslist op 17 december 2004 met betrekking tot de Langetermijnvisie Schelde-estuarium haar goedkeuring te hechten aan de besluiten van de Ontwikkelingsschets 2010 en haar goedkeuring te hechten aan de krachtlijnen van het geactualiseerd Sigmoidplan;

- Het Sigmoidplan maakt onderdeel uit van de Ontwikkelingsschets 2010. Dat is een gezamenlijk pakket maatregelen en projecten in Vlaanderen en Nederland dat werk maakt van een meer veilige, toegankelijke en natuurlijke Schelde. Door de Scheldenatuur te herstellen, wordt bijgedragen aan de realisatie van de natuurdoelen binnen het Natura 2000-netwerk, overeenkomstig de Vogel- en Habitatrichtlijn en het Natuurdecreet;

- De Vlaamse Regering beslist op 22 juli 2005 het geactualiseerd Sigmoidplan en de hierbij horende instandhoudingsdoelstellingen goed te keuren;

- In 2005 legde de Vlaamse Regering vast welke gebieden de grootste bijdrage konden leveren tot de veiligheid en het natuurlijk karakter van Vlaanderen, op een maatschappelijk verantwoorde manier. Het resultaat was het Meest Wenselijk Alternatief, de te realiseren planvariant van het geactualiseerd Sigmoidplan die uitgewerkt werd in het plan-MER 'Milieueffectrapportage voor het Sigmoidplan' dat goedgekeurd werd door de Dienst MER op 27 juni 2005;

- Eén van deze gebieden is Pikhaken, waar, overeenkomstig de synthesesnota van het Sigmoidplan "laaggelegen schraal hooiland" (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis* (6510)) de vooropgestelde instandhoudingsdoelstelling is;

- Laaggelegen schraal hooiland is een type wetland in de zin van het Verdrag tussen het Vlaamse Gewest en het Koninkrijk der Nederlanden betreffende de uitvoering van de Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium, ondertekend in Middelburg op 21 december 2005, goedgekeurd bij decreet van 9 maart 2007 en geratificeerd bij het besluit van de Vlaamse Regering van 18 juli 2008, waar de verplichting opgenomen is dat in Vlaanderen langs of in het stroomgebied van de Zeeschelde minimaal 1100 ha estuariene natuur of wetlands moeten worden gerealiseerd;

- Bij voormelde beslissing van 2005 besliste de Vlaamse Regering tevens dat alle werken en handelingen, noodzakelijk voor de realisatie van de Scheldeverdieping en het geactualiseerde Sigmoidplan van dwingend openbaar belang zijn onder andere in de zin van artikel 6, lid 4 van de Habitatrichtlijn;

- In bijlage 7 van de voormelde beslissing van 2005, is een door de universiteit Antwerpen opgemaakte studie "Evaluatie van het Meest Wenselijk Alternatief Schelde-estuarium" opgenomen waarin getoetst wordt of met het Meest Wenselijk Alternatief de instandhoudingsdoelstellingen voor het Schelde-estuarium gehaald worden, en waarin geconcludeerd wordt dat het Meest Wenselijk Alternatief voldoet op voorwaarde dat het plan integraal gerealiseerd wordt;

- artikel 36 § 1 van het Natuurdecreet voorziet dat de overheid binnen haar bevoegdheid de nodige instandhoudingsmaatregelen moet nemen in de speciale beschermingszones, ongeacht de bestemming van het gebied. Overeenkomstig artikel 11, § 1 van het besluit van de Vlaamse Regering van 3 april 2009

betreffende de aanwijzing van speciale beschermingszones en de vaststelling van instandhoudingsdoelstellingen, zijn de vastgestelde instandhoudingsdoelstellingen voor de speciale beschermingszone hierbij bindend;

- artikel 36 § 2 van het Natuurdecreet voorziet tevens dat de overheid binnen haar bevoegdheid de nodige beschermingsmaatregelen moet nemen in de speciale beschermingszones, ongeacht de bestemming van het gebied, om verlies aan natuurkwaliteit tegen te gaan. Ook hierbij zijn de vastgestelde instandhoudingsdoelstellingen overeenkomstig voormeld artikel 11, § 1 van het besluit van de Vlaamse Regering van 3 april 2009 bindend;

- de verwerving van natuur- en bosterreinen in de speciale beschermingszones is overeenkomstig de voorbereidende stukken bij de aanpassing aan het Natuurdecreet op 19 juli 2002 een mogelijke maatregel in de zin van artikel 36ter §2 van het Natuurdecreet;

- door de verwerving van de percelen wordt de overheid in staat gesteld de besliste instandhoudingsdoelstellingen te realiseren;

- het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen is een reden van natuurbehoud op basis waarvan de overheid overeenkomstig artikel 41, §1 van het Natuurdecreet goederen kan verkrijgen door onteigening ten algemene nutte;

- Naar aanleiding van de beslissingen van de Vlaamse Regering op 22 juli 2005 over het geactualiseerde SIGMAPLAN is er verder overleg geweest met de lokale besturen en provinciebesturen om dieper in te gaan op lokale mogelijkheden en knelpunten die de effectieve realisatie van de projecten, vervat in het Meest Wenselijk Alternatief langs de Rupel, de Dijle, de Zenne en de Netes zouden teweeg brengen;

- Met de beslissing van de Vlaamse Regering van 21 april 2006 (punt 1) wordt besloten om de in punt 1.2 van de nota aan de leden van de Vlaamse Regering met als kenmerk VR/2006/21.04/DOC.0354 opgelijste projecten van het geactualiseerd Sigmoplan, bovenop de deelprojecten die werden beslist op 22 juli 2005, op 01 januari 2006 op te starten conform de indicatieve tijdsplanning zoals weergegeven in de toegevoegde bijlage 1;

- Pikhakendonk te Bonheiden, het voorwerp van de voorliggende onteigening, is één van deze projecten. In bijlage 1 'Synthesenota – Geactualiseerd Sigmoplan voor veiligheid en natuurlijkheid in het bekken van de Zeeschelde' gevoegd bij voormelde nota aan de leden van de Vlaamse Regering met als kenmerk VR/2006/21.04/DOC.0354 staat in de tabel op bladzijde 42 voor Pikhakendonk als te ontwikkelen natuurdoelen 'Laaggelegen, schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)' (Habitatype van Europees belang met code 6510) voorgeschreven;

- Artikel 2 en 3 van de richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand, hierna de Vogelrichtlijn te noemen, nopen het Vlaamse Gewest tot het nemen van maatregelen om de populatie van de in artikel 1 van de Vogelrichtlijn bedoelde soorten, zijnde alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het Europees grondgebied van de lidstaten waarop het Verdrag van toepassing is, op niveau te houden of te brengen en om voor deze soorten een voldoende gevarieerdheid van leefgebieden en een voldoende omvang ervan te beschermen, in stand te houden of te herstellen.

ONTEIGENINGSNOODZAAK

- Met de voorgeschreven inrichting van Pikhakendonk wordt door de ontwikkeling van het habitat '*Laaggelegen schraal hooiland*' leefgebied gecreëerd voor de Kwartelkoning (*Crex crex*); deze soort is opgenomen in bijlage 1 van de Vogelrichtlijn en bijlage IV van het Natuurdecreet;
- Het habitatype '*Laaggelegen schraal hooiland*' stelt hoge ecologische vereisten, zowel qua biotiek als abiotiek; aan die ecologische vereisten wordt vandaag niet voldaan;
- De oppervlakte en kwaliteit van de natuurwaarden binnen het Pikhakendonk dienen dringend te verhogen en te verbeteren en versturende processen, vooral met betrekking tot gebruik van bestrijdingsmiddelen en bemesting, onaangepast of niet geschikt maaibeheer en foute vegetatiekeuze dienen voorkomen, beperkt of ongedaan gemaakt te worden, om de instandhoudingsdoelstellingen te halen zoals beslist door de Vlaamse Regering op 21 april 2006;
- Om die natuurdoelstellingen te realiseren, moeten de huidige intensieve akkerbouw en landbouw er stoppen en moet er een omzetting komen naar extensief, voedselarm, vochtig soortenrijk grasland – het habitatype "*Laaggelegen schraal hooiland*" waartoe de bouwvoor in grote delen van Pikhakendonk afgegraven, herpercelering uitgevoerd, de oude Dijle-arm geherprofileerd en vrijgesteld, over aanzienlijke oppervlaktes tot laat in het voorjaar plas-dras-situaties gecreëerd; bijkomende poelen gecreëerd - door bij het afgraven van de bouwvoor het reliëf op die plaatsen iets meer te accentueren - en een uniformiteit van beheer voorzien moeten worden; het hele gebied dient beheerd te worden via extensief graslandbeheer, waarbij nieuwe recreatieve ontsluitingen kunnen worden aangelegd;
- Overeenkomstig de Langetermijnvisie Schelde-estuarium moeten de instandhoudingsdoelstellingen – laaggelegen schrale hooilanden – in Pikhakendonk gehaald worden tegen 2030; de resultaten van de bodemchemische analyses van de akkers geven aan dat met het klassieke maaibeheer en uitmijning deze doelstellingen tegen 2030 nooit gehaald zullen worden, tenzij men de bouwvoor afgraaft;
- Al deze maatregelen met betrekking tot een grondige herinrichting van het gebied zijn enkel mogelijk wanneer de eigendom en het beheer niet versnipperd zijn en in coördinatie van het Vlaamse Gewest (Agentschap voor Natuur en Bos);
- Bovendien moet, om die instandhoudingsdoelstellingen te realiseren, na de inrichtingswerken een natuurbeheer worden ingesteld waarbij de landbouwvoering subeconomisch of onmogelijk wordt omdat er afgezien wordt van het gebruik van meststoffen, de vegetatiesamenstelling van het grasland wijzigt, de productiviteit van het grasland vermindert, het eiwitgehalte van het gras afneemt en de grondwaterstanden hoger onder het maaiveld komen door het afgraven van de bouwvoor waardoor alleen lichtere landbouwvoertuigen een beperkt deel van het jaar op het land kunnen;
- Om die instandhoudingsdoelstellingen te realiseren, worden de eigendomsrechten in casu niet louter beperkt, maar worden ze quasi ontnomen door volledige inlijving, zodat na afweging van belangen, het aangewezen is de eigenaars onmiddellijk te vergoeden door middel van onteigening;
- De wetenschappelijke studie Ecosysteemvisie Pikhaken en Hoogdonk.(Dijle zone 2) Rapport INBO.R.2008.31 toont aan dat de natuurwaarden in het gebied tot kleine en kwetsbare relictpopulaties zijn herleid en dat als gevolg daarvan een specifiek natuurbeheer meerdere jaren volgehouden moet worden vooraleer de vooropgestelde doelvegetaties – laaggelegen schrale hooilanden - terug kunnen worden verkregen in Pikhakendonk; hetgeen noopt tot vroegtijdig ingrijpen;
- Natuur en Bos kan pas starten met ingrijpende inrichtingsmaatregelen in Pikhakendonk zoals het afgraven van de bouwvoor en het herprofilieren van de oude Dijle-arm, wanneer alle gronden verworven zijn; een spoedige grondverwerving is dan ook nodig teneinde het inrichtingsproject op een redelijke termijn te kunnen realiseren;

- Er is, conform de beslissing van de Vlaamse Regering van 22 juli 2005, een flankerend beleid landbouw uitgewerkt; als onderdeel van dit flankerend beleid landbouw werd een grondenbank opgericht waarmee voorafgaand aan de onteigening gronden verworven werden op vrijwillige basis;
- Pikhakendonk kreeg de bestemming 'Natuurgebied' met overdruk 'Grote Eenheid Natuur' via het door het besluit van de Vlaamse Regering van 30 oktober 2015 definitief vastgesteld gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan voor de afbakening van de gebieden van de natuurlijke en de agrarische structuur, regio Zenne-Dijle-Pajottenland- 'Landbouw-, natuur- en bosgebieden Dijlevallei van Werchter tot Bonheiden';
- De ligging van Pikhakendonk in het VEN, en meer bepaald de aanduiding ervan als Grote Eenheid Natuur (GEN) waar 'natuur' de hoofdfunctie is en voorrang heeft ten opzichte van andere functies in het gebied, betekent dat de administratieve overheid hier overeenkomstig artikel 25, §1 van het Natuurdecreet maatregelen moet nemen om de natuur te behouden, te herstellen en te ontwikkelen;
- Het plan-MER voor het geactualiseerde Sigmaplan cluster Bovendijle, dat onder meer een uitvoerige beschrijving van het project Pikhakendonk, de aldaar geplande inrichting van wetlands, en de beoordeling van de milieueffecten van deze ingrepen bevat, werd goedgekeurd door de dienst MER op 26 november 2014;
- De voorziene inrichtingsmaatregelen worden beschreven in de projectnota, opgemaakt overeenkomstig artikel 10, § 2, 2° van het Vlaams Onteigeningsdecreet van 24 februari 2017, die als bijlage 1 bij dit besluit is gevoegd;
- De natuurdoelstellingen voortvloeiend uit de Instandhoudingsdoelstellingen Schelde-estuarium en opgenomen in het geactualiseerd Sigmaplan worden verder geconcretiseerd op pagina 61 tot en met 83 van de 'Ecosysteemvisie Pikhaken en Hoogdonk (Dijle zone 2)' (INBO.R.2008.31) en op pagina 84 tot 88 van het plan-MER voor het geactualiseerde Sigmaplan cluster Bovendijle; op pagina 286-323 van voormelde plan-MER wordt een toets uitgevoerd waaruit blijkt dat met de hiervoor uiteengezette en de in de projectnota beschreven geplande inrichting van de hierboven genoemde projectgebieden de instandhoudingsdoelstellingen Schelde-estuarium worden gehaald;
- Het algemeen nut, zoals hiervoor omschreven, vereist de verwerving van de onroerende goederen vermeld op het overeenkomstig artikel 10, § 2, 1° van het Vlaams Onteigeningsdecreet van 24 februari 2017 opgemaakt onteigeningsplan, dat als bijlage 2 bij dit besluit is gevoegd, en dat, zoals hoger wordt aangetoond, deze verwerving ook onontbeerlijk is voor enerzijds de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen zoals beslist door de Vlaamse Regering van 22 juli 2005 en de inrichting van Pikhakendonk, onderdeel van het geactualiseerd Sigmaplan, en anderzijds voor een correcte uitvoering van het Natuurdecreet, onder meer de artikelen 7, 18 en 25, §1;
- Bij voormelde beslissing van 2005 besliste de Vlaamse regering tevens dat alle werken en handelingen, noodzakelijk voor de realisatie van de Scheldeverdieping en het geactualiseerde Sigmaplan van dwingend openbaar belang zijn onder andere in de zin van de Habitatrichtlijn;
- Rekening houdend met de absolute noodzaak van verwerving van de op het onteigeningsplan, dat als bijlage 2 bij dit besluit is gevoegd, vermelde onroerende goederen om de redenen zoals aangehaald in dit besluit, wordt beslist over te gaan tot onteigening volgens de procedure van het Vlaams Onteigeningsdecreet van 24 februari 2017.

DE VLAAMSE MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

BESLUIT:

Artikel 1. Er wordt beslist tot de voorlopige onteigening door het Vlaamse Gewest, Agentschap voor Natuur en Bos in het algemeen belang om redenen van natuurbehoud, meer bepaald met het oog op de inrichting van Pikhakendonk onderdeel van het geactualiseerd Sigmapijn, van de volgende percelen:

De percelen gelegen op het grondgebied van de gemeente Bonheiden tussen de Dijle, Hollakenbaan en Streepkenskreef en kadastraal gekend als Bonheiden, 2° afdeling (Rijmenam) Sectie C nrs.

- 450 C (1 ha 12 a 28 ca)
- 446 D (2 ha 76 a 23 ca)
- 444 B (42 a 12 ca, waarvan 34 a 76 ca te onteigenen)
- 446 A (1 a 53 ca)
- 442 D2/02 (1 ha 35 a 87 ca)
- 421 F (1 ha 11 a 35 ca)
- 422 D/02 (25 a 40 ca)
- 423 D (1 ha 28 a 70 ca)
- 422 A (1 ha 56 a 47 ca)
- 428 C (2 ha 15 a 20 ca, waarvan 1 ha 17 a 75 ca te onteigenen)
- 438 B (2 ha 68 a 58 ca, waarvan 1 ha 34 a 85 ca te onteigenen)
- 425 B (14 a 88 ca)
- 449 B (24 a 15 ca)

samen groot 12 ha 72 a 52 ca

De onroerende goederen worden onteigend op grond van artikel 41, § 1 van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende natuurbehoud en het natuurlijk milieu, conform de procedure van het Vlaams Onteigeningsdecreet van 24 februari 2017.

Artikel. 2. De projectnota, opgenomen als bijlage 1, wordt goedgekeurd.

Artikel. 3. Het onteigeningsplan, opgenomen als bijlage 2, de dato 04/11/2020 wordt goedgekeurd.

Artikel. 4. De minnelijke onderhandelingstermijn wordt vastgelegd op 7 maanden.

Brussel,

DE VLAAMSE MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

Zuhal DEMIR